

Poslednja kriza dubrovniške republike

UVOD

EVROPSKA POLITIKA IZ KONCA 18. STOL. IN V ZAČETKU 19. STOL.

1. Vzhodno vprašanje - delitev TC, interesi Avstrije, Rusije in Francije, kjer je bila vzhodna jadranska obala oporišče za širjenje proti vzhodu.
2. Poraz Turčije 1768-1774 je nakazal delitev TC v interesu Avstrije in Rusije:
  - a) Avstrija bi vzela Srbijo, Bosno, Dalmacijo, Makedonijo, Albanijo in grško obalo do Moreje
  - b) Rusija bi dobila preostali del TC v Evropi (Instabul, Bospor, Dardanele)
3. Mirovni sporazum v Kučuk-Kainardžiju (1774) ni upoštevala zgornjih predlogov - Rusija dobi majhen del obale Črnega morja, področje med Bugom in Dnjeprom, loko Azov in svobodni prehod preko Bosporja in Dardanel za trgovske ladje (Rusi začnejo graditi svojo floto, odpre se jim trgovska pot v Sredozemlje)
4. V času Napoleonovih vojn se je vzhodno vprašanje nanašalo na ohranitev narodnih avtonomij in na ohranitev oblasti velikih sil. Mir v Campoformiju (1797) je dodelil Istro, Dalmacijo in Boko Kotorsko Avstriji, Francija dobi Lombardijo in otoke v Jonskem morju - sproži napad Angležev, Rusov in Turkov, da se ne bi Napoleon usmeril na Indijo.
5. Francija premaga 1805 Avstrijo in ta ji prepusti jadransko obalo, Rusija zahteva Boko za sebe, zakomplicira se okrog Dubrovnika → nasprotni interesi Rusije in Francije.
6. Obe nasprotujoči si državi organizirata vohunske mreže po večjih mestih Dalmacije - pridobitev na lastnih ciljih na vzhodu, vohun je bil lahko vsak (trgovci, samostani, ...)

ODNOSI SVETOVNIH SIL DO DUBROVNIŠKE REPUBLIKE

1. Turško-ruska vojna sproži slab odnos Rusije in Dubrovnika, ker ga hočejo imeti za izhodiščno bazo osvajanja in ga proglašajo za »sodelavce« Visoke porte. Dubrovnik ne umakne svoje flote in ne preneha pomagati Turkom, zato ga imajo Rusi za sovražnika.
2. Dubrovnik pošlje Katarini II. Pismo (1771), a ne dosežejo nič, zato računajo na diplomacijo Avstrije. Po miru v K.-K. Dubrovnik obljubi Rusiji, da bo nevtralen v vojnah, odprtje ruskega konzulata in gradnjo pravoslavne kapeli.
3. Dubrovnik zaprosi Istanbul 1797 za zaščito, ker postanejo sosedje z Avstrijo, ki ima skriven namen zavzeti Dubrovnik (Campoformio).
4. Začetek 19. stol. je bil za Dubrovnik napreden - trgovina, nevtralnost (polnjenje blagajne); preti francoska nevarnost zavzetja (Napoleon postane car Francije in italijanske kraljevine) - Dubrovnik se je obdržal do sedaj le zaradi milosti velikih sil .
5. V časopisu Corriere Milanese se je 1804 namigovalo, da bo Avstrija priključila Dubrovnik k Dalmaciji (nekateri so si to celo žeeli), začne se diplomacija s Francijo in Turčijo.

DUBROVNIK NA PREHODU STOLETJA (18/19)

DRUŽBA

1. Plemstvo, meščani in kmetje, oblast v rokah 17-ih družin, ker je plemstvo po potresu 1667 sprejelo medse 10 najbogatejših družin, ki so homogenost plemstva razbile (2 skupini - stari salamankezi in novi sorbonezi)
2. Največ je meščanov - 2 sloja (antunini in lazarinii). Antunini so imeli v rokah službe tajnikov, konzulov, itd., ki so bile dedne, lazarinii so bili večji trgovci in lastniki ladij, oboji pa so sodelovali pri obnovi pomorstva (iz teh družin jih kasneje 10 postane plemstvo).
3. Fevdalna in kapitalistična borba ni bila izrazita. Vlagali so v trgovino in ladje, meščani pa tudi v zemljiško posest in zato so imeli oblast nad kmeti in polsvobodnimi kmeti.
4. Kmetje so bili razslojeni (imetniško-pravni predpisi), vsako mesto ima svoje zakone, predpise; z lahkoto so se kmetje preselili v mesta ali odšli na morje.
5. Nepremičnine - le oblasti in meščani, v Astarteji tudi svobodni kmetje (dedno).
6. Pojav svobodnih zidarjev in masonov (pristaši Francozov - frankofili, vpliv v Dubrovniku - intelektualci, želja po demokratičnemu Dubrovniku).

POLITIČNO ŽIVLJENJE

1. Političnih strank ni bilo, le dve struji znotraj salamankezov (konservativci) in sorbonezov (mladi). Nastale so politične in ideoološke razlike zaradi svetovnih sil (frankofili - sorbonezi, avstrofili - salamankezi, rusofili, anglofili).
2. 1798 je preiskava ugotovila, da je v senatu nekaj več frankofilov kot avstrofilov, kar je nadaljevalo notranje spore v smeri opredelitev mednarodne politike (sile) in izziva prihodnosti.

ZUNANJA POLITIKA

1. Težja zaradi komplikacij v evropski politiki (Madžarko-hrvaška država, TC, Španija, Benetke, Neapaljska kraljevina, Papeška država in Francija); vendar je uspelo Dubrovniku obdržati zunanjou in notranjo nevtralnost, kljub tributu Madžarski in TC.
2. Dubrovnik je imel svoje konzule in trgovce na tujih dvorih (okrog 80 konzulatov, 5 diplomatskih predstavnikov).
3. Po francoski revoluciji, je Dubrovnik obdržal nevtralnost, a je moral biti previden do naklonjenosti Franciji, da ne bi užalil Avstrije, ki je bila poleg TC zaščitnica Dubrovnika.
4. Propad Benetk, krepitev Avstrije, Dubrovnik ne zadrži za dolgo samostojnost - na začetku stoletja Napoleon osvoji Jadran, kljub

temu ostane Dubrovnik nevtralen, to pa razcepi Francijo in Avstrijo.

GOSPODARSTVO

1. Po potresu 1667 se začne od sredine 18. stol. Dubrovnik razvijati kot pomorska in trgovska republika, višek doseže 1806 (nagla konjunktura, vojne, politika).
2. Glavni izdelki: sol (monopol!), vino in olje, žito uvažajo iz TC.
3. Iz Bosne uvažajo koze, ovce, govedo in zajčjo kožo, grobo in fino volno, vosek, suho sadje in nekaj železa, izvažajo: italijanska volnena sukna, fin teksti. Zlato in srebro, sir, zlitine železa, riž, kava.
4. Iz Albanije uvažajo laneno seme, olje, koze, ovce, žito, vosek, izvažajo kavo, železo, konopljo, sol.
5. Pomorska trgovina: prevoz ruskega žita v zahodno Sredozemlje.
6. 350 ladij (1815), prihodki so bili 200% (80% od plovbe); po zavzetju 1806 (Francija), doživi njihovo pomorstvo zlom.
7. Naložbe na Dunaju, v Genovi, Neaplju, Rimu ter Benetkah.

ZDRAWSTVO

1. Največja nevarnost je bila kuga iz konca 18. stol., a ga ne doleti.
2. Dobra organizacija zdravstvenih oblasti in naveza s tujino o širjenju bolezni (izdaja zdravstvenih potrdil ladjam).
3. Bolnica, lekarna, karantena, skrb za sirote in oslabele ljudi, pitna voda (državne cisterne).
4. Zdravstvena služba dobro organizirana (sprva s strani oblasti, nato jo prevzame tajnik republike).

VERSKO VPRAŠANJE

1. Povezava z rimo-katoliško cerkvijo, homogenost države s ciljem obdržati katoliško vero in s tem svobodo.
2. Ostalih ver se ni smelo javno oznanjati, niti drugega bogoslužja (odlok 1769 – nedopustnost gradenj nekatoliških cerkva)
3. Le majhna skupina Židov je dobila pravico veroizpovedi, ker ti niso bili tujci, postali so prebivalci Dubrovnika in podaniki slednjega, vendar pa kljub temu niso imeli vseh državljanjskih pravic (npr. nepremičnine), živeli so v getu. Šele po Mormontovem proglašu 1808 o ukinitvi republike, ko se prizna tudi verska izpoved Židom, so ti dobili polne meščanske pravice po vzoru bratstva, svobode in enakosti.
4. Pravoslavne vere se ni toleriralo, ker bi lahko njihovi priseljenci nadvladali katolike, kar os večkrat tudi poskušali. Tako so tisti, ki so živeli 10 let v republiki, lahko postali državljeni le, če so bili katoliške vere, pravoslavci so uživali neke vrste ugodnosti, ne pa državljanjskih pravic.
5. Prvi pritiski izgradnje pravoslavne cerkve – 1769–1775 – s strani Rusije, se konča le z izgradnjo manjše kapelice za ruskega poslanika.
6. Odlok senata 1803 – izgon pravoslavnega monarha in svečenika Jovanovića, pravoslavni duhovnik – 2x letno maksimalno 8 dni v republiki, šele Francozi omogočijo pravoslavcem enakopravnost.

KULTURA IN ZNANOST

1. Velik kulturni napreddek, italijanski vpliv potisne francoski (jezik, pisanje) – revolucionarni duh.
2. Prevod Homerja iz grščine v latinščino, proučevanje zgodovine in književnosti z jezikom, pisanje biografskih leksikonov.
3. Tiskarna, gramatike, slovarji, pravna šola.
4. Društvo Societa patriottica – književniki, politiki, diplomati, pesniki – pristaši francoskih idej in demokracije, združevanje naprednih ljudi, ne glede na razredno pripadnost, ki bo opazovala napredek v svetu in jih prenašala v Dubrovnik (razvoj znanosti, gospodarstva in zakonodaje)
5. Teater, zahvaljujoč francoskemu vplivu, prednost imajo italijanski igralci.
6. Skladatelji, slikarji.
7. Gimnazija – po ukinitvi jezuitov 1773. Vsak plemič se je moral šolat vse do 1806 (prihod Francozov), ko šola preneha delovati (učitelji poučujejo privatno).

DUBROVNIŠKA DIPLOMACIJA PRED PADCEM

1. Plačevanje davka TC od 15. stol. dalje omogoča Dubrovniku zaščito.
2. Kljub 80 konzularnih predstavnosti, je imel Dubrovnik le 5 stalnih diplomatskih predstavnikov v Rimu, na Dunaju, v Neaplju, Parizu in V Instanbulu,, v Dubrovniku pa so bila predstavnosti Francije, Avstrije in Rusije.

ODNOSI S FRANCIJO

1. Francijo je nagli vzpon Dubrovnika v 18. stoletju motil, ker je želeta obdržati nadzor na tem delom Jadrana.
2. Odnosi so se izboljšali s prihodom Ludvika XVI. na oblast (1774) .
3. Francoska ministra za pomorstvo (de Boyne, de Sartine) sta bila nasprotna Dubrovniku (dubrovniški carinski sklep za francoske trgovce – tranzitna trgovina).
4. Francoze moti tudi trgovina v Sredozemlju, kjer Dubrovnik pod zaščito sultana svobodno trži.
5. Francija uvaža kavo, sladkor, začimbe, tkanine, sukno, platno, posodo, kože, čipke, nakit, ... Dubrovnik izvaža loj, volno, olje, grah, svilo, žito. Dubrovnik ima 2x večji izvoz kot Francija.
6. Izboljšanje trgovskih odnosov (Desrivaux): do dogovora ni prišlo, Francozi so bili pripravljeni to storiti s silo.
7. S prihodom Vergennesa se kurz francoske politike spremeni – tesno sodelovanje, Francija prizna pravno suverenost Dubrovnika (zavarovanje trgovine v tem delu Jadrana). S tem sporazumom, ki ga je podpisalo pet vlastelov, sta tako Dubrovnik kot Francija dobila 12 skupnih točk.
8. Francija nima dovolj le službenega predstavnika v Dubrovniku, zato pošlje poljskega kneza Aleksandra Sapieha (tajni agent). Ta opazuje politično stanje in ugotovi, da je Avstrija pohlepna in si želi Dubrovnika zaradi priključitve Dalmaciji in da bi lahko lažje vplivala na katolike v Bosni. Ugotovi tudi, da Rusija teži po Črni Gori, Anglija in Francija pa imata zgolj trgovske odnose z Dubrovnikom.

9. Leta 1797 pade Beneška republika in s tem se poruši ravnovesje v Jadrani. Napoleonov admiral Brueys zagotovi neodvisnost Dubrovniku tudi po smrti Napoleona, a ta odgovori, da že ima zaščito TC. Franciji je važno le, da paralizira mogoče avstrijske akcije v tem delu Jadrana.
10. Po Campoformijskem miru 1797, zaprosijo Francozi Dubrovnik za kredit, da si organizirajo novo upravo v Jonskem morju.

ODNOSI Z AVSTRIJO

1. Imeti Avstrijo za soseda, Dubrovniku ni bilo ravno po godu. TC je imel Dubrovnik pod zaščito zato jo Avstria ni imela namen napasti.
2. Kredit Franciji 1798 spravi Dubrovnik v težke denarne težave. Zato senat odredi obvezen odkup državne soli, kar sproži upor v Konavli (1799 - general Brady kot zapovednik Boke namerava spojiti Konavle k avstrijski Boki), ki ga Dubrovnik diplomatsko reši in dobi pomoč Avstrije, Črno Goro pa odbije. Italija je mnenja, da so upor podtaknili Avstrijci, zato pošljejo noto na Dunaj.
3. Rukavina javno poziva Dubrovnik, da naj preide pod avstrijsko oblast in ma zato ponudi pomoč.
4. Tudi Avstria ima tajne agente v Dubrovniku, dela pa tudi na tem, da od njih dobi popolno zaupanje, vendar spoznajo, da je skoraj vso plemstvo Dubrovnika Sovražno do Avstrije.

ODNOSI Z RUSIJO

1. Po nesporazumu v dobi rusko-turške vojne, so 1775 Dubrovčani podpisali dogovor in se obvezali na popolno nevtralnost v vseh nadaljnjih vojnah, kjer bo sodelovala Rusija (konzulat, privatna cerkev, ...)
2. Rusiji je konzulat koristil, da so izvedeli o politiki TC, Hercegovine in Črne Gore ter Srbije. Prvi konzul postane Ghika (ta tesno sodeluje v diplomatsko-špijonskem načrtu, ker v Dubrovniku ni bilo veliko pravoslavcev, trgovina pa je bila minimalna).
3. Konec 1801 (smrt Pavla I.) pride v Dubrovnik drugi konzul Fonton iz Levante, ki razširi svoje delovanje kot konzul tudi na Dalmacijo in Boko Kotorsko. Imajo občasne spore (status pravoslavnih vernikov, cerkve)
4. 1775 dobi Dubrovnik, čeprav nikoli priznan, konzulat v Petrogradu z namenom, da bi imel svobodno plovbo po Črnem morju in Baltiku - to jim uspe šele 1802 s posredovanjem ruskega diplomatskega predstavnika v Istanbulu. Veliko se jih zaradi trgovine izseli v Taganrog in Odesso.

ODNOSI S TURČIJO IN SVETIM SEDEŽEM

1. Dubrovnik ima tributni odnos s Turčijo vse do ukinitve, zato se slednja ne vmešava v notranjo in zunanjou politiko.
2. Turčija je imela gospodarske koristi od Dubrovnika, Dubrovničani pa so organizirali mir in varnosti na mejnih področjih TC na Balkanu.
3. Od srede 18. stoletja se Dubrovnik okorišča s prosto trgovino v Sredozemlju in svobodno plovbo. Šele rusko-turška vojna v Baltiku Dubrovnik tudi ogrozi.

4. Turčija nikoli ni imela konzularnega in diplomatskega predstavnika v Dubrovniku, le turškega časnika (konzularni posli).
5. Dubrovnik ima konzulat v Istanbulu.
6. Od 1703 plačuje Dubrovnik vsake 3 leta haradž. Dubrovnik prosi, da se 1801 rok dajatve podaljša na 5 let, ker zaradi Francije ne morejo zbrati toliko denarja (sol se ne prodaja več, izguba trgov, afriški gusarji, propad carine, kredit Franciji). Turčija črta haradž za obdobje od 1797 - 1800, nato se plačuje vsaka 3 leta.
7. Sveti sedež in Dubrovnik povezuje 450 let prijateljstva z obojestransko koristjo. Že od 17. stol. ima Dubrovnik predstavnika v Rimu, 1798 pa priznajo tudi Rimsko republiko; rimske banke.

DOGODKI PRED RUSKO-FRANCOSKIM SPOPADOM 1806 V DUBROVNIKU

POŽUNSKI MIR

1. 1806 dobi Francija celotno vzhodno obalo Jadrana, razen Dubrovnika. Dalmacija postane oporišče Napoleonovih operacij proti Istanbulu. Rusija je s protiofenzivo začela močno vplivati na pravoslavno ljudstvo v Dalmaciji, nenazadnje pa bi iz Črne Gore lahko izvajala operacije proti Franciji. Odnosi s TC so se okrepili.
2. Rusija stremi k temu, da bi se Črna Gora, Hercegovina, Dalmacija in Boka kotorska združile v eno državo (Rusija dobi izhodno točko, TC pa zaporo proti Franciji).
3. Po smrti Petra I. (1801) Črna gora izgubi podporo Rusije, kar Francozi izkoristijo in poskuša nagovoriti vladiko Petra Petrovića Njegoša ter njegovega svetovalca patra Dolcija (Dubrovčan), da zavzame Boko kotorsko. Rusi izvedo za tesne odnose ČG in Francije in oddaljevanje od Rusije ter neprijateljevanje z Avstrijo.
4. Rusija pošlje Marka Iveliča (agenta), da bi odtujil ČG in Francijo. 1804 Dolci umre nasilne smrti (strup).
5. Vsa zasedena območja je Napoleon prepustil upravi podkralju Italije Beauharnaisu.
6. Dubrovnik po miru v Požunu 1806 pošlje čestitko Napoleonu in priporoča svojo državo njegovi velikodušnosti in ga prosi, da naj na njo pazi ter ji zagotovi svobodo (zaščita sosedov). Odgovora s strani Napoleona niso prejeli, Avstrija opozori, da bo Francija zavzela Dubrovnik.

PREMIKANJE FRANCOSKE VOJSKE PROTI BOKI KOTORSKI, RUSI NA KRNU

1. Francozi so 1806 iz Furlanije pod Molitorom začeli ofenzivo čez Dalmacijo. Pot je potekala po kopnem (angleške in ruske ladje v Jadranu).
2. Francozi so težko zavzemali področja Dalmacije (težak teren), pa vendar so ga z zamudo tudi zavzeli in razglasili, da trenutno ostanejo v veljavi avstrijski zakoni.
3. Rusi so se usidrali na Krnu in imeli tam kar 9000 vojakov + albanski prostovoljci. Požunski mir je bil za Ruse sramoten (poraz pri Austelitzu), ker so Francozi dobili pot na Jadran. Ruski admiral Senjavin se odloči, da bo preprečil pohod na Albanijo ter za protni plan desanta izbral Dubrovnik (požunski mir - nevtralnosti, pod zaščito TC), vendar si nato izbere Boko Kotorsko, kjer edino lahko zaustavijo Napoleonovo prodiranje.

4. Rusi pošljejo iz Krfa vojsko, da bi blokirala Koločepski in Mljetski kanal → Francozi niso prihajali po morski poti!

DUBROVNIK IN VEST O PRIHODU FRANCOZOV, PREGOVARJANJA Z MOLITOROM, NEVERNOST NA VZHODNI MEJI REPUBLIKE

1. Po vesti, da se Francozi odpravljajo proti Boki Kotorski preko Dubrovnika, se je Dubrovnik začel vojaško pripravljati. Senat je poslal hrano in denar francoskim vojakom, poslal pa je tudi dva frankofila na pogovore (Bassegli, Zlatarić).
2. Dubrovnik je imel predlog, da bi Francozi prišli po morju in ne po kopnem, za kar so nudili tudi denar.
3. Črna gora je najavila sveto vojno proti Francozom in pomoč Rusiji.

RUSKA ZASEDBA BOKE KOTORSKE, NADALJNJI PREMIKI FRANCOSKE VOJSKE ĆEZ DALMACIJO

1. Nemiri v Boki Kotorski so se začeli, ko je avstrijski zapovednik izdal odlok o prihodu Francozov.
2. Rusi so prišli v Boko, ČG je zasedla Kotor, Budvo in Herceg Novi.
3. Avstrijci so predali Rusom Boko brez odpora. Ruska propaganda je sprožila v Boki entuzijazem in sovražno razpoloženje proti Francozom.
4. Dubrovčani so bili po sestanku s Sankovskijem (ruski poverjenik) dolžni upoštevati 5 točk (ne da bi kršili nevtralnost): točno število francoske vojske v Dalmaciji in položaje so morali sporočati Bailyju (vodja ruske vojske); senatorji ne smejo govoriti v korist Francije; vrnilti so morali ladje za prevoz Francozov; obvezati so se morali na najstrožjo nevtralnost; v Cavtat so morali poslati stvari, ki so jih pripravili za Francoze.
5. Francozi izvedo za razmere v Boki (avstrijska predaja oporišč, ruska nevarnost) od izdajalca Ghislierija.

ODZIVI RUSKEGA ZAVZETJA BOKE V DUBROVNIŠKI REPUBLIKI IN EVROPI

1. Dubrovčani so bili v težkem položaju (na eni strani Francozi, na drugi Rusi).
2. Bassegli in Zlatarić sta morala z dogovori preprečiti prehod francoske vojske preko dubrovniškega teritorija. Zato sta poskušala prepričati Molitora, da je rusko-črnogorska vojska barbarska in da komaj čaka, da navalii na Dubrovnik in ga okrade ter uniči. Pogovori so bili v Zadru - Dubrovnik da Francozom kredit v vrednosti 140.000 frankov (menice iz Avstrije), pa četudi bodo ti zasedli Dubrovnik, le da ga obvarujejo pred Rusi in ČG.
3. Rusko zavzetje Kotorja je odjeknilo v Evropi. Zagovarjali so se s tem, da Avstrija ni pravočasno odstopila Boke Francozom. Zato ta ni bila več pod avstrijsko oblastjo, temveč je postala francoski teritorij, v katerega je imela Rusija pravico vstopiti kot sovražnik.
4. Diplomatski pogovori med državami - Avstrija se izgovarja na izdajalca Ghislierija pri predaji Boke, Rusi se zagovarjajo s tem,

da so počakali do zadnjega datuma predaje Boke in so jo šele nato zasedli kot zemljo brez gospodarja.

TAJNI NAMENI RUSIJE IN FRANCIIJE PROTI DUBROVNIKU

1. Ruski tajni načrti kažejo na to, da se niso bili pripravljeni odpovedati Kotorju.
2. Francozi so že 1805 preko dubrovniškega konzula (ta preko španskega v Dubrovniku) izvedeli, da Rusi nameravajo zavzeti Dubrovnik, zato so bili Francozi pripravljeni zavzeti Dubrovnik prej kot Rusi (strateška točka).
3. Boka Napoleona ni skrbela, saj je imel v načrtu spreti Avstrijo z Rusijo.
4. Francozi pošljejo v Dubrovnik de Raymonda – on mora paziti na premike Rusov, ker se je ta zasidrala v Sredozemlje, da bi odsvojila Turčijo od Evrope. Rusi so apelirali na pravoslavno prebivalstvo in na zavzetje Turčije, ker je ta notranje oslabljena. De Raymond ima nalogu ugotoviti, katere ugodnosti je Dubrovnik dobil od tujih sil. Francozi so bili prepričani, da lahko Dubrovnik nadaljuje z njihovo pomočjo.

NAPOLEONOV PLAN ZAVZETJA DUBROVNIKA

1. Napoleon da generalu Lauristonu navodila za zavzetje Dubrovnika (zavzetje, razorožitev državljanov republike, vzpostaviti varnost).
2. Napoleon spozna, da je Dubrovnik kršil nevtralnosti in je v vojnem stanju. Nevtralnost in neodvisnost Dubrovnika sledi šele, ko Rusi zapustijo Boko in Jonske otoke ter dalmatinsko obalo.
3. Napoleon se je odločil zavzeti Dubrovnik, ker se Rusi tako obnašajo, v najstrožji tajnosti. Tako mala država ne bi mogla imeti več takšne ugodnosti, kot jih je imela, ogrožen bi bil njen teritorij, trgovina med velikimi silami.
4. Ravno Francozi lahko nudijo Dubrovniku sigurnost in upanje.

NAPOLEONOV PRITISK NA AVSTRIJO IN RUSIJO

1. Senjavin je moral preprečiti prihod Francozov tudi na ob obali. Načrt: onemogočiti pomorski promet na Jadranu, preprečiti prihod v Boko in organizirati narodno vstajo v Dalmaciji ter podpihovati nezadovoljstvo konavoških kmetov proti Dubrovniku in Francozom.
2. Tako Senjavin zavzame Vis in Korčulo, ne pa tudi Hvara, da bi nadzorovali promet Dubrovnika.
3. Pirati Boke so z majhnimi ladjami pomagali Rusom, pomagali pa so jim še gusarji Sicilije, Malte in Sardinije (delujejo za Angleže). Tako so gusarji zasedli 23 večjih dubrovniških ladij in nekaj malih. Te ladje so Rusi odpeljali v Boko ali na Krf.

4. Bassegli in Zlatarić se vrneta iz Zadra, kjer so potekali pogovori s Francozi. Senat je bil za odbite rusko-črnogorskega prodora z jugovzhoda.
5. Napoleon zahteva predajo Boke od Avstrije, ne od Rusije. Avstrijo prosi, da prežene Ruse, če se z Aleksandrom ne bodo dogovorili. Napoleon grozi Avstriji z zavzetjem Trsta in Reke. Dunajski dvor je bil primoran zapreti vsa svoja pristanišča za ruske in angleške ladje in s tem prekinil najkrajšo vezu ruske flote v Boki in na Krfu preko Trsta z Rusijo.
6. Napoleon je uspel zapreti tudi turška pristanišča, v upanju, da se bodo Rusi čimprej umaknili. TC začne proti Rusiji voditi previdno politiko, ker se je sultan nadejal Krima in zmage Francozov nad Rusi, in da zapreti prehod ruskih ladij preko Bosporja in Dardanel.
7. Napoleon je poslal tudi agente v otomanske pokrajine, da bi pritegnili turške paše na francosko stran in doprinesli k nesigurnosti in nezaupanju pri balkanskih narodih proti Rusiji → to jim ni preveč dobro uspevalo; tako je janinski Ali-paša oteževal oskrbo ruske vojske v Sredozemljju.

VOJNA 1806. LETA NA PODROČJU DUBROVNIŠKE REPUBLIKE

PRIBLIŽEVANJE FRANCOSKE VOJSKE DUBROVNIKU

1. General Lauriston iz Makarske proti Dubrovniku s 1500 vojaki, ustrašili so se ruskih ladij, da jim ne bi presekali prelaza v Zatonu.
2. Francoske enote so prispele iznenada, v tajnosti.
3. Senat Dubrovnika sprva ni verjel novici iz Slanoga, da so na poti francoski vojaki, Rusi pa so bili obveščeni (Senjavin), da se Francozi bližajo po kopnem in so urgirali v Koločepskem kanalu.
4. Na hitrem sestanku vlastelov so bili predlogi različni - vzeti dragocenosti in odpotovati v Egejsko morje ter tam zaprositi sultana, da naj jim da en otok za republiko (zatočišče); senat se nato odloči poslati 2 senatorja ruskemu in 2 senatorja francoskemu generalu → obe strani naj spoštujeta nevtralnost!
5. V kolikor je senat izvedel, da pridejo Francozi (poroča župnik Radilović iz Orašca), so takoj poslali Basseglija in Natalija, da jim izkažeta spoštovanje. Bassegli je moral za francosko vojsko pripraviti prelaz, Lauristonu pa sporoči, da vedo o njihovem prihodu in da vsak čas pričakujejo prodor Rusov.
6. Lauriston pojasnjuje, da je od carja dobil nalog, da zavzame vse utrdbe Dubrovniške republike v spoštovanju svobode, prebivalcev in imetja ter jih nudi zaščito.
7. Po zavzetju Dubrovnika, Lauriston izda proglašenje, da so jo zasedli, ker ni spoštovala nevtralnost in da zavzema Grad in Dubrovnik v imenu carja Napoleona in da bo ta obdržal oblast dokler Rusi ne zapustijo Boko, Jonske otoke, Jadran.
8. Takoj, ko je Lauriston zavzel mesto, je turški emin pisal francoskemu generalu, da je Dubrovniška država Turčija in da so užaljeni. Ta mu je odgovoril, da naj raje pazi na Črno goro in da so oni s Turčijo v miru. Emin odgovori, da bo nadaljeval preprečevati vhod Črnogorcev v Dubrovnik.

9. Lauriston da rok 24 ur ruskemu konzulu Fontonu, da zapustijo Dubrovnik, vendar ta obvesti Sankovskega o številu francoskih vojakov.
10. Vojnović pravi, da je imel Dubrovnik zadosti streliva in topništva ter vojakov, da bi se lahko obranil in za krajši čas preprečil le propad, ne pa zavzetja.

TURŠKE, RUSKE, AVSTRIJSKE IN ANGLEŠKE REAKCIJE OB ZAVZETJU

1. Ko je francoska vojska dospela v Dubrovnik, je bilo Napoleonu najvažnejše, da ima dobre odnose s Turčijo ter da je zavzetje Dubrovnika le trenutno - uprava je ukinjena in se vrne, ko Rusi zapustijo Boko, ...
2. Francozi pišejo Turkom, da so Rusi začeli na Balkanu povezovanje po veri, zasedli Boko in s tem obdržali stik s Srbi ter da se nameravajo učvrstiti v Jadranu in napasti TC, netiti vstaje. Tako Francozi kot Turki so zainteresirani, da bi prišla Boka pod Francoze (prekinitev navezave Rusija - Srbija - ČG). Rusi nameravajo zavzeti Dubrovnik.
3. Najpomembnejša naloga francoskega odposlanika v Turčiji je bila prepričati Selima III. v predčasni značaj okupacije Dubrovnika in da je ta nujna, da se ohranita francoski in turški interes, ker so Rusi v sosedstvu.
4. Ruski odposланec je imel nalogo, da Turčiji razjasni situacijo in jih prepriča, da so Francozi zavzeli vazalno državo TC. Francozi bodo kmalu zavzeli še druga področja (Hercegovina, Črna Gora), Rusi pa so jim pripravljeni pomagati odbiti to nevarnost.
5. Avstrija je bila podobnega stališča kot Rusija. Obsojala je naglico Lauristona, ker bi se zaplet z zavzetjem Boke kmalu rešil. Avstriji se ni šlo za ohranitev integritete TC, Rusija jo je tako še bolje vezala nase.
6. v »Times«-u Angleži ne pozdravljam zavzetja Dubrovnika in da ruska predaja Boke ne bo zadovoljila Napoleona, ker ima ta še druge zahteve (Jonski otoki, ...). Sprašujejo se tudi, ali bi Napoleon, če ne bi bilo Rusov, Dubrovniku sploh vrnil neodvisnost?

FRANCOSKA IN RUSKA VOJSKA V DUBROVNIKU

1. Točnega podatka francoskih vojakov žal ni (okrog 1.500), Marmont piše, da jih je bilo 4-5k, tudi francoski konzul v Dubrovnik piše o istih številkah.
2. Avstrijski konzul Timoni poroča o 1600 vojakih, spet neki italijanski rokopis piše o le 700 vojakih.
3. Ruska številka tudi variira - Milaković piše od 1200 vojakih, Črnogorcev naj bi bilo 3500.
4. Rus Tarle piše od 2000 Senjanovih vojakih, Appendini govori celo o 6000 črnogorskih vojakih (skupaj z Bokelji in okoliškimi področji). Vojnović trdi, da je najrealnejši Senjavinov podatek - 2300 Rusov in največ 5000 Črnogorcev.
5. Lauriston je bil številčno šibkejši in zato pošlje 450 vojakov na linijo od Gruža do Cavtata, nekaj jih ostane v Stonu, ena četa gre na otok Lokrum.
6. Na morju in kopnem deluje rusko-črnogorska sila na čelu s Petrom I. Njegošem.

BORBE FRANCOSKE IN ZAVEZNIŠKE RUSKO-ČRNOGORSCHE VOJSKE

1. Prva vest o prihodu Francozov je Ruse v Kotoru entuzijastično versko nabila, težko pa je bilo premakniti Črnogorce. Šele, ko so jih obljudili plenjenje Dubrovnika, so šli v boj. Črnogorci so po besedah Vojnoviča šli v vojno zaradi vere, kraje, nagona gorskega naroda in da pridejo bliže morju, gospodarstvu in bogastvu.
2. Po prihodu Lauristona v Grad, so se sprožili manjši boji v okolici Cavtata (Črnogorci napadejo Francoze in izgubijo).
3. Prvi večji boj - Zvekovica - v Konavla prodre 6000 Rusov in Črnogorcev:
  - Lauriston pošlje 450 vojakov v Cavtat z ladjami in v bitko v Konavle. Konavljani pobijejo mnogo Črnogorcev
  - Radilović poroča, da je ruska fregata iz Dakse začela napad, z druge strani pa po kopnem Črnogorci in Rusi
  - konavojski knez piše senatu, da mu zmanjkuje hrane za Francoze, nekaj krajev je že začnali, prosi za pomoč
4. Rusi pod Snaksarevim (poroča Appendini) izvedejo neuspešni desant v dubrovniški Reki, ker jih Francozi pričakajo skriti v neki cerkvi na obali.
5. Istega dne kot Rusi so črnogorske čete plenile in začigale Konavle, Francozi odbijejo 500 Rusov blizu Cavtata.
6. Luko Stulli poroča, da je Cavtat majhen kraj, kjer že stoletja bivajo pomorščaki v bogatih naseljih in da sedaj zapuščajo svoja bivališča in se zatekajo k Francozom in v Dubrovnik.
7. Med Ljuto in Pelegrinom se pojavi rusko ladjevje, ki ga zaustavi turška vojska. Začne se močan boj s Francozi, ki na svojo stran pridobijo ljudi za borbo, češ da so jih prišli braniti.
8. Francozi se povlečejo, ker nimajo dovolj vojakov, da bi obranili Cavtat, Srebreno in Brat, Črnogorci pa zasedejo Konavle in dolnjo Župo.
9. Senjanovina taktika je bila izčrpati Dubrovnik s pomorsko blokado, a Lauriston z močno topovsko bitko zaustavi prodor Rusov, medtem pa Črnogorci zavzamejo prelaze Gradu.
10. Lauriston pošlje Senjavinu pismo, kako njegova vojska ravna z ljudmi in sovražnikom (obglavljanje) ter ga opominja na to, da ima Francija 18000 ruskih zapornikov, s katerimi ravnajo na ljudski način. Senjanovin se zgovarja na Črnogorce.
11. Pred Cavtatom se pojavi 6 ruskih ladij s skupinami iz Krfa in Boke (Senjavin glavni general in poveljnik ladjevja + Njegoš poveljnik kopenske vojsek).
12. Francozi (tako Appendini) niso bili pripravljeni na gverilsko vojno (črnogorski pohodi in hitri napadi).
13. Medtem dobijo Francozi okrepitev z glavnim vodstvom v Gradu (Lauriston).
14. Očividec Casilari piše, da so Rusi zavzeli Cavtat, ga oplenili, opustošili, oskrunili vse cerkve, zažigali → plen odpeljejo v Boko in Budvo.
15. Francozi odbijejo napad Črnogorcev v Župi, ki se vrnejo v Pelegrin pod zaščito topov ruske mornarice.
16. Na Bratu je Laurison skoncentriral skoraj 2/3 svoje vojske pred veliko ravnino pod vodstvom Delgorgueja in Testa. Kmalu jih napadejo Črnogorci, Rusi pa z močnim napadom naskočijo Grad. Črnogorci so napadli vojsko Delgorgueja in jo ob pomoči Rusov ter vzhodnih Hercegovcev tudi z lahkoto potolkli. Nato Rusi obstreljujejo Dupac, Orsulo in Lokru. Delgorgue izgubi življenje, panika pri francoskih vojakih.

17. Rusi kmalu zatem zavzamejo še druge kraje, obkolojo Dubrovnik ter prekinejo vodovod. Nato se začne plenjenje, prebivalcem pa obljudijo, da bodo dobili svojo zemljo nazaj.
18. Rusi nato napadejo Lokrum, a jih Francozi odbijejo, Senjavin se umakne z velikimi izgubami.
19. Župnik Radilović piše, da se prebivalstvo umika in zapušča domove ter da imajo s sabo tudi premoženje, a premalo ladij. Tiste, ki so ostali v svojih domovih, so mučili.
20. Lauriston pošlje pismo Molitoru v kakšni kritični situaciji se nahajajo.

RUSKO-ČRNOGORSKO OBLEGANJE DUBROVNIKA

1. Po neuspehu Rusov (Lokrum), se Senjavin odloči za nadaljnjo blokado in celo bombardiranje. Črnogorci še naprej plenijo in uničijo bogato samostansko cerkev. Vladika se preseli iz Cavtata v Bosanko.
2. Maršal Marmont kritizira francoskega generala Laurisonta, ker ta meni, da ima Dubrovnik zelo dobro obzidje in da je z njega mogoče obraniti mesto. Lauriston bi moral namesto Lokruma zavzeti višje predele, ki so sedaj v sovražnikovih rokah (blokirajo mesto).
3. Rusi začnejo iz Srđa bombardirati Grad, nato so ponovno plenili. Timoni poroča, da Črnogorci vse oplenijo in uničijo, Rusi pa vsakega, ki ga ujamejo, ubijejo.
4. Francozi so se sestali z Rusi, da bi sklenili premirje, ker v nasprotne primeru bodo plačali ujetniki (18.000) z bitke pri Austerlitzu. Senjavin se izgovarja, da nima kontrole nad Črnogorci, medtem pa dobijo Francozi okrepitev (400), ki se pri Slanovem spopade z rusko mornarico in ta se umakne, nato sledi udarec skupne rusko-črnogorske vojske, ki Francoze prežene nazaj v Ston.
5. Na pogovore s Senjavinom se odpravi tudi dubrovniški turški predstavnik ga opomnit, da je Dubrovnik še vedno pod TC in da naj prestanejo s plenjenjem. Senjavin izjavlja, da poveljuje le na morju, kopno imajo čez Črnogorci. Povrh vsega, on ne vojskuje proti TC ali Dubrovniku, temveč proti Francozom, in ko bodo Francozi zapustili Dubrovnik, so Rusi pripravljeni sodelovati z Dubrovnikom.
6. Nato odide turški predstavnik do Francozov in tudi njim pojasni, da je Dubrovnik del TC in da jih ne napadajo Črnogorci, ampak pravoslavci iz Hercegovine.
7. Senat je zahteval pogovore s Senjavinom, a Lauriston tega ne dopusti in jih nagovori s tem, da bodo vso škodo oni poravnali.
8. Lauriston je v težkem položaju, obkoljen z vseh strani.
9. Rusi bombardirajo Grad, nato se odpravi Timoni na pogovore k Senjavinu, turški emin pa k Vladiki - brez rezulata:
  - a) Timoni zahteva dovoljenje za plovbo dveh ladij iz Dubrovnika, Lauriston pa mu izroči pismo, v katerem ruski car zahteva predajo Boke Avstriji
  - b) Senjavin meni, da Boka ne more biti kompenzacija za Dubrovnik in zahteval umik Francozov iz Dubrovnika in če se to ne zgodi, potem bo prepustil Grad Črnogorcem
10. Rusi spoštujejo premirje en cel dan, nato napadejo iz Ploč, pridružijo se jim še Črnogorci. Senat pošlje pismo Lauristonu, da so v težkem položaju (strah, razdejanje) - bojijo se lastnega življenja, izgubili so vse. Prosijo tudi za Grad in hrkati za rešitev nedolžne republike, ki ima čast, da jo ščiti car Francije.
11. Vmesno kratko premirje (Rusi, Francozi, Avstrijci z eno ladjo) - Rusom se je šlo le za zavlačevanje z Boko. Predlogi: Francozi zapustijo Dubrovnik in se vrnejo v Dalmacijo, Rusi zavzamejo

Dubrovnik, Francozi so za prihod avstrijske vojske, vendar Senjavin ne odstopa od zahtev.

12. Tako je prišlo do resnih nesoglasij - Črnogorci so se počutili zaradi predaje Boke izdani, niso se več hoteli boriti in se bali, da preide v avstrijske ali celo v francoske roke. Francozi so tudi opozarjali Črnogorce, da bodo kmalu njihovi sosedje, vendar Vladiki se je šlo le za delitev plena.
13. Ruski poveljnik Vzajemski opozarja Senjavina, da Črnogorci ne bodo sposobni zadržati višje ležeče predele in da so neposlušni ter, da jim plenjenje pomeni več kot vojna. Hkrati opozarja tudi na prihod francoskih okrepitev.
14. Senjavin nadaljuje z napadom na Grad, Francozi poročajo o skupni vojski Črnogorcev, Turkov in Albancev, ki je gverilska, vse je v ruševinah. Črnogorsko vojsko bo mogoče premagati le iz turške države.
15. Napad na Grad se nadaljuje, požgejo še Konal, Pilam in Gruž.
16. Dubrovčani prosijo Laureston za mir in v pismu pišejo, kako narod trpi, kakšna je škoda, da bodo propadli - tudi sedaj jih odbijejo, ker čakajo na pomoč, narod naj odpeljejo v Sponzo ali Rupo.

FRANCOSKI GENERAL MOLITOR RAZBIJE ZASEDBO DUBROVNIKA

1. Z njim se začne druga faza vojskovanja - iz Makarske proti Dubrovniku, 2 bataljona (Francozi, Egipčani, Grki, Albanci, Sirijci, Dalmatinci). Vojsko je razdelil v malo predhodnico in glavnino, odločil se je da pride Rusom izza hrbta, z njim pa sodelujejo tudi turški zapovedniki in ga obveščajo.
2. Najprej je premagal Črnogorce iznad Slanega, nato še na Osojniku.
3. Nato se je poslužil zvijače, da prihaja 15000 vojakov in skrenil na področje Hercegovine, kjer premaga Črnogorce. Rusi in Črnogorci so bili mnenja, da so jih izdali Bošnjaki ali pa celo Karađorđe.
4. Molitor je prišel do Brgata in stal nasproti rusko-črnogorskim položajem in se ponovno poslužil zvijače, ko je razporedil 200 vojakov po celiem hribu, da bi izgledala vojska velika. Z drugim delom vojske je razbil sovražnika s pomočjo Hadži-bega in zavladala je panika. Rusi in Čgso se hitro umaknili in pustili hrano, orožje ter strelivo (umik v Gruž in Rijeko).
5. Črnogorci so se razbežali na vse strani.
6. Razbitje zavezniške vojske povzroči poslabšanje odnosov med Rusi in Črnogorci: Rusi so krivili Vladiko, ČG pa krivili Ruse, da so zadržali večino plena. Imajo tudi dokaze o groznih posilstvih Rusov, ki so plenili najbogatejše vlastelske hiše.
7. Dubrovčani so izvedeli, da se je obleganje Gradu ustavilo po Molitorjevi zaslugi.
8. Zavezniška vojska obdrži Konavle, Dubrovnik niso več oblegali. Senjavin se odpravi v Boko, da prepreči morebitne nemire. S seboj so pripeljali tudi plen (topove, železo, ladje). Kljub temu so Rusi pustili dve ladji pri Gradu, Francozi so takoj zavzeli Cavtat, s Konavlami pa vodili boj.
9. Po zavzetju teh krajev, so se Francozi utrdili, dobili pa so tudi okrepitve.
10. V Parizu so poskušali medtem podpisati premirje, še prej pa sprožiti nezaupanje pri Rusih in Angležih. Rusi še naprej uporno držijo Kotor in upajo na ugoditev njihovih zahtev. Rusi podpišejo premirje o zapustitvi Boke, če Napoleon zapusti Nemčijo (obljubijo jim odhod iz Nemčije 3 meseca po predaji Boke).
11. Že takrat sta imeli Anglija in Avstrija isto stališče, da bo Dalmacija v avstrijskih rokah najvarnejša. Napoleon bo vrnil neodvisnost Dubrovniku, obdrži pa lahko Ston. Črnogorci se morajo vrniti domov in služiti TC, šele nato bo Napoleon do njih prijateljski. Tako bo ČG ostala brez izhoda na morje. To podpisano

premirje je bilo le navidezno, nato sledi maščevanje francoske vojske.

12. Napoleon prizna neodvisnost Dubrovnika, ni ga pa zapustil. Nasprotno je dal Marmontu nalogu, da se naj utrdi na hribih okrog Dubrovnika, organizira oblast in pusti svobodno trgovino. Začeli so graditi trdnjave (Gruž, Lokrum) – morebitna grožnja Angležev.
13. Da bi pridobili zaupanje ljudi, so predali senatu naloge in s tem dokazali, da so »le branili« teritorij.
14. Plan zavzetja Dubrovnika se mora obdržati v strogi tajnosti. Lauriston pusti vlado Dubrovnika nedotaknjeno.
15. Dubrovniški senat začne s tajno diplomacijo – na eni strani z Rusijo, od katere pričakujejo, da jim po povrnila neodvisnost, na drugi strani pa z Avstrijo, Francijo in Turčijo (ta naj brani svojo vazalno državo!).
16. V Boki se Senjavin odloči nadaljevati vojno, a general Vzajemski noče sodelovati s ČG in se umakne → krivijo ruskega carja, da jih je prepustil nemilosti Napoleona.
17. Senjavin izve za dogovor v Parizu in noče predati Boke ne Avstrijcem, ne Francozom. Umaknil se bo le v primeru, da ga za to prosi sam car.
18. Ruski zunanji minister pošlje dvoje navodil Sankovskemu (ruski diplomat v Boki) – zahteva predajo Boke, Rusi naj ne zapustijo tako strateške točke, ker jo bodo zavzeli Avstrijci, nato od njih Francozi in Rusi se bodo ponovno borili proti Napoleonu (ta pa že ima Dubrovnik); FRA spor RUS / AUT / ANG še poglobi

ORGANIZACIJA ŽIVLJENJA V GRADU PO ZASEDBI

1. Lauriston takoj izda odlok organiziranja življenja v Gradu, ki zahtevajo popis premoženja, prepoveduje izhode po 20. uri in da tisti, ki želijo zapustiti mesto, lahko odidejo.
2. Zahteva tudi, da vsi delajo, varčujejo z vodo.
3. Grad hitro postane vojno taborišče (Lovljenc, Revelin, Arsenal, samostan sv. Marije, sv. Klare in sv. Jakova).
4. Lauriston pošlje senatu popis stvari, ki so potrebne za bolnico, ker bo v Collegium Ragusinumu odprl bolnico, knjižnico pa pustil nedotaknjeno. Cerkve spremeni v skladišča.
5. Vse neprivezane pse bodo ubili, iz podstrešja naj odstranijo vse gorljivo, da raztovorijo žito iz veh ladij, popisati morajo vse pravoslavne družine, predati morajo orožje – nekateri res zaupljivi obdržijo orožje.
6. Senat toži zoper obnašanja vojske, da imajo njeni vojaki monopol nad kruhom in mesom ter vinom.
7. Lauriston zahteva od senata 4 poverjenike – za prehrano, za bolnice, za promet na kopnem in po morju, za javne in privatne potrebe in čistočo mesta. Finance ostanejo v rokah malog vijeća.
8. V Grad prispe dosti konvaskih beguncev, vode 11/osebo/dan, hrane so imeli za 3 mesece (ročni mlini za žito). Zaradi pomanjkanja hrane, je L. izdal odlok, da se morajo begunci vrniti domov ali v okoliške zaselke.
9. Senat odbije zahtevo L., da naj prepusti samostane za nove utrdbe prihajajoče vojske z razLAGO, da ti ljudje morajo ostati v svojih domovih, ker jih še vedno grozi nevernost hercegovskih Vlahov in pa Rusov na otokih.

IZGON ZAVEZNIŠKIH IN PARAVOJAŠKIH SIL IZ DUBROVNIKA

1. Tretja faza vojskovanja je vezana na generala Marmonta, ki prežene zaveznike in Konavala. Nadomesti Laureston, prežene zaveznike –

- ti se vrnejo v Boko, kamor dnevno prihajajo novi ruski vojaki s Krfa.
- 2. Marmont se je bal, da bi Rusi predali Boko Angležem in jo je bil pripravljen zavzeti isti dan, ko jo bodo Rusi zapustili.
  - 3. Marmont v Dubrovniku organizira bolnice, meso dobiva iz Bosne, žito pa iz Apulije, poveže pa se tudi s Turki v Hercegovini.
  - 4. Napoleon svetuje Marmontu, da pri zasedanju Boke uporabi vse svoje generale, ujame naj Vladiko.
  - 5. Marmont zbere 11000 ljudi + 1800 iz Italije, nekaj jih ostane v Stonu (600), da bi napadel Črnogorce.
  - 6. Medtem je Marmont zgradil več utrdb v okolici Dubrovnika, da bi utrdil otoke in obalne višine ter notranjo plovbo s pristaniščem v Gružu, namestil je tudi topništvo.
  - 7. Marmont je bil pripravljen po neuspelih pogovorih napasti Boko, da se ne bi Rusi povezali z Angleži.
  - 8. Lauristonov odhod v Boko, da se se izvrši mirovna pogodba podpisana v Parizu, ni bil uspešen - Senjavin ga zavrne. Tudi sam car zavrne ratifikacijo sporazuma, zavaroval se je pri Angležih, pomoč pa mu nudi tudi pruski kralj Friederich III, ki se obveže, da ne bo vodil vojne proti Rusom, če bo Rusija branila Turčijo pred Francozi.
  - 9. Pogoste menjave v civilni upravi, dokazujejo glavno besedo Francozov.
  - 10. Napoleon je smatral zavnitev pariškega dogovora kot nadaljevanje vojne. Medtem se Marmont utrdi v Dubrovniku, saj bo slednji izhodiščna točka napadov, računajo pa tudi na napoved vojne s strani Rusov Turkom. Sami Rusi računajo na pomoč Anglije.
  - 11. Marmont je pričakoval, da ga bo Senjavin napadel še pred odhodom v Zadar, kar bi mu omogočilo odvrnитеv ruske vojske.
  - 12. Marmont se umakne v Cavtat, pridruži se mu general Molitor iz Dalmacije. Nekaj odredov razporedi na mejo s Hercegovino, da bi preprečil morebitni prodor Vlahov.
  - 13. Rusi so bili z ojačitvami (7000 vojakov več na kopnem) s Krfa prepričani, da lahko osvojijo Dubrovnik in tudi celo Dalmacijo. Marmontova taktika je bila sprva odbiti in ne napadati sovražnika, čakal je na pravi trenutek. Tako so postali zaveznički močni, a tudi neprevidni, kar je bil cilj Francozov.
  - 14. Rusi so napadli s 7000 vojakov in okoli 9000 nerednih vojakov. Marmont se iz Cavtata z okoli 5000 vojakov odpravi na pot. Sovražnika so izpodrinili nazaj do hribovja. Napadli so s treh strani (leva, presek ruske vojske, napad na Črnogorce).
  - 15. Marmont napade Herceg Novi in prezene Ruse ter paravojške formacije. Njegov cilj je bil razpršiti Črnogorce in napasti Ruse izza hrbita. Rusi se zatečejo v zidove Heceg Novega.
  - 16. Marmont je po napadu za kazen dal začeti okolico Hrgec Novega in pozval Boko, da naj položi orožje. Zaveznički imajo velike izgube.
  - 17. Francozi so bili humani do Rusov, Črnogorce pa je čakala nemilost.
  - 18. Izgon Rusov in ČG iz Konaval - Marmont se vrne v Cavtat.
  - 19. Marmont dobi nalogu, da zapusti Dubrovnik, ker se pričakuje vojna s Prusijo i morebiti tudi z Avstrijo. Tako je bil pohod na Boko ustavljen.
  - 20. Začetek novih vojaških operacij v Evropi je povečal strateško vlogo dubrovniškega področja in Konaval, Francozi nadaljujejo z gradnjo utrdb (Srđ, Lokrum, Nuncijat). Marmont tudi utrdi iz oskrbi z orožjem važna področja v Dubrovniku. Med Korčulo in Pelješcem uvedejo plovbo in ga opremijo za obrambo. Marmonta nadomesti Lauriston.

POSLEDICE IN ODGOVORNOST ZA VOJNO

1. Dubrovniška blagajna je dala do pojava Francozov veliko kreditov in darov drugim državam, nato pa so jih slednji prisoli za ogromne kredite (Comeyras, Molitor).
2. Kredite niso dobili le Francozi, tudi Avstrijci (Brady od avstrijske banke Schuller) in Rusi (Sankovski, Ivelić – da obrzdata ČG).
3. Senat zahteva prodajo ladij, ker so te ogrožene s strani Anglije in Rusije v Sredozemlju. Tako ostane mnogo ladij zasidranih v tujih pristaniščih (Livron, Levant).
4. Od ksupaj 277, jih ostane do propada republike le 49.

IZDATKI REPUBLIKE ZA FRANCOSKO VOJSKO

1. Francozi so dobro poznali blagajno Dubrovnika in pazili na finančno administracijo.
2. Že pred uradno ukinitvijo 1808 se Francozi okoriščajo z denarjem za vzdrževanje vojske (police na Dunaju, v Rimu in Neaplju).

PREBIVALSTVO DUBROVNIKA

1. Popis 1807 ima 31245 prebivalcev in zajema celotno področje republike, drugi popis z 21125 prebivalci zajema področje francoske province (je bolj realen).
2. Dodati je treba še 227 židov in 108 pravoslavcev.
3. V Gradu živi 4175 preb., v Pilah 1165, na Pločih 365 in v ostalih predelih 859 preb. Skupaj jih je bilo v Gradu okrog 7000. Izven Grada živi 3198 preb.
4. Po poročilu iz 1806 jih umre 269, 1807 pa 181. Mortaliteta je bila večja od natalitete.
5. 1806 umre 581 Konavljano. Neki pisci poročajo, da so Konavljani celo sodelovali pri plenjenju njihovega premoženja in bili na strani Črnogorcev, ker jih je bilo strah in ker so dobro poznali njihove pohode v Konavlje. Upali pa so tudi na obljube Vladike, da jim bo ukinil kmetijstvo.

PO VOJNI 1806

DUALIZEM NA PODROČJU DUBROVNIKA, STANJE V GRADU, DIPLOMATSKE AKCIJE SENATA, MIR V TILSITU

1. Francozi se vmešavajo v notranje posle Dubrovnika. Do miru v Tilsitu je Francija dovolila stari oblasti da funkcionira do določene stopnje neodvisnosti, vendar pa so preko carskega poverjenika in vojnega zapovednika nadzirali praktično vse (podpora trgovcev in ladjedelcev ter frankofilov v senatu).
2. Pritiski Laurestona sprožijo diplomatski odpor. Lauriston stalno zahteva hrano, sol in se pritožuje na visoke cene ter se vmešava v notranje posle, pravosodne in administrativne.
3. 1807 Francozi začno graditi ceste preko Dubrovnika, ki bi ga povezale z Dalmacijo, Dubrovčani pa ne sodelujejo, saj jim je pomorska pot cenejša. Gradnjo ceste so odvrnili, češ da bo ta pripeljala sovražnike.

4. Kmetje niso bili pripravljeni sodelovati pri izgradnji nove ceste, senat jih ne sili, saj imajo v Dubrovniku demokratično državo.
5. Kljub komunikacijski blokadi, senat obdrži zvezo s predstavniki v Mleci, Gibraltarju, Neaplju, Palermu in Rimu. Republika še intenzivira stik z Avstrijo, Rusijo in Turčijo.
6. Zaradi situacije v republiki, so sedaj previdneje izbirali predstavnika za Pariz. Izbrali so vlastelina Antuna Sorga. Ta je odpor proti Francozom obsojal glede na situacijo v Evropi in jim svetoval, da naj potegnejo najboljše. Sorga nikoli ne pridobi status predstavnika v Franciji.
7. Po bitki pri Firedlandu 1807 in podpisu miru med Francijo in Rusijo ter med Francijo in Prusijo, ki je zagotovil zvezo med Rusijo in Francijo in prekinil vojno med Francijo in Prusijo, se je v Dubrovniku močno poznalo.
8. Avstria se umakne iz otoka Šipana, avstrijski car pa prizna neodvisnost Dubrovnika.
9. Mir v Tilsitu ne omenja Dubrovnika, Napoleonu se gre le za nadvlado v Nemčiji, na Poljskem in v Prusiji. Mir je razdelil interesne sfere Francije in Rusije. Tajnost dogovora je bila ta, da se ruski car odreče Boki in Jonskim otokom, sam Dubrovnik pa je bil za Napoleona važna točka v Jadranu. Dubrovnik tako postane idealna operacijska točka prodiranja na vzhod. Ruski car je moral podpreti Francoze v vojni z Angleži, da je preprečil morebitno kontinentalno zaporo. Neodvisnost Dubrovnika je bila po miru v Tilsitu predmet TC in ne Rusov.
10. Po podpisu miru se je Francija počutila močnejšo, poskušala je pridobiti srednji in nižji meščanski sloj in vneti spontano revolucijo, vendar ne pride to tega.
11. Vrhunec slabih odnosov med senatom in Francozi je bil Mormontov obisk, ki je najavil razmišljanje Napoleona o priključitvi Dubrovnika h kraljevini Italiji.
12. Ruska flota Senjavina se umakne iz Boke, Francozi zasedejo Dalmacijo, Jonske otoke. Rusi se umaknejo iz Sredozemlja.
13. Po zasedbi Kotorja se Marmont sreča s senatorji in jim očita sodelovanje z dunajskim dvorom. Marmont ima listo teh ljudi, ki sodelujejo.
14. Spor se poglobi, ko Napoleon zahteva 300 mornarjev za sredozemske flote Kraljevine Italije proti Angležem.
15. Sorgo poskuša diplomatsko prepričati Francoze v Italiji, a ne dobi odgovorov, vlastelin Dživo Natali se pogovori s podkraljem Eugenom in dobi vesti, da se na političnem področju ne bo nič spremenilo.
16. Napoleon izda milanski dekret o kontinentalni blokadi Anglije - to pomeni konec vseh nevtralnih zastav in zadnji udarec Dubrovniku.
17. Več stoletna zaščita Dubrovnika ni mogla preprečiti propad (Turki še Karadordževiće niso mogli ukrotiti v Srbiji), Francija pa je močno vplivala na TC - francoski odpravnik v Istanbulu general Sebastiani se obnaša kot podkralj TC. Tudi bosanski paša je pod vplivom francoskega konzula Davida.
18. 1807 ukinejo dubrovniški konzulat v Istanbulu in preide pod francoskega predstavnika, dubrovniške ladje izpljujejo pod italijansko zastavo.
19. Dubrovčani se niso zlahka vdali in poslali več ljudi na pogovore (h konzulu Chiricu, k velikemu vezirju, k bosanskemu paši, ...), da bi jim pomagali. David poroča o intrigah Dubrovnika Marmontu (izvedo od Ali-paše iz Travnika), da so Dubrovčani opozorili Turke, da naj se pazijo Francozov, ker so jih ti izigrali. David poroča o tem, da se oni povezujejo s Turki in da imajo morebiti tudi zvezo z Rusi.
20. Lauriston zahteva od senata, da brez patenta Kraljevine Italije dubrovniške ladje ne morajo pluti - odbijejo z izgovorom, da

morajo obdržati svoje zastave, ker jih v tem primeru Angleži ne napadajo in spoštujejo nevtralnost, ter da so pod zaščito TC in bi moral ta dati dovoljenje za takšno radikalno spremembo.

21. Francozi kljub temu izdajo prepoved zastave sv. Vlaha. Ponovno zahtevajo 300 mornarjev za italijansko floto.
22. Senat se ponovno odloči poslati senatorja Caboga v Pariz k Napoleonu, da bi ohranil republiko. Ta je bil šarlatan in velik nasprotnik Francije. Caboga ne dobi dovoljenje za odhod v Pariz, Napoleon naroči, da naj ujamejo 3 vodje senata in zaplenijo njihov register.

UKINITEV DUBROVNIŠKE REPUBLIKE 1808

1. Francija je upravičevala svojo politiko do Dubrovnika, ker je ta nelojalen, in spomnila na priključitev k Italiji.
2. Marmont jim je dal dovolj časa, da se navadijo na novo situacijo. General je takrat pustil vse funkcije senatu, ker ni hotel takoj nastaviti novo vlado.
3. Francija očita Dubrovniku popis francoskih pristašev, nesprejemljivo vedenje ob zamenjavi zastave, spletkarjenje pri Turkih in iskanje pomoči pri bosanskemu paši.
4. Marmont izda odlok:
  - dubrovniška vlada in senat se razpustita
  - razpusti sodišča
  - uprava republike se prenese na Bruereua
  - upravne oblasti ostanejo enake
  - meščanske spore rešuje sodstvo 5 gospodov v imenu carja in kralja Napoleona na temeljih dubrovniških zakonov in običajev
5. Vojska zavzame kancelarijo, carinarnico, ...
6. Bruere poroča o nezadovoljstvu vlastelov, prebivalci se strinjajo s spremembami.
7. Marmontovo pismo Napoleonu
  - v Dubrovniku je velika sovražnost med meščani in aristokracijo
  - od Dunaja dobi Dubrovnik spoštovanje nevtralnosti
  - lista 54ih imen družin lojalnih Francozom
  - ladje plujejo pod zastavo Italije
  - senat grozi s smrtjo tistim, ki spremenijo zastavo
  - senat prosi bosanskega paša, da se zavzame za osvoboditev
  - Dubrovčani mislijo, da se senat ukinja le zaradi pridobitve novih vojakov, ukinitve zastave pomeni izgubo trgovine in prihodnosti.
8. Napoleon da Marmontu pooblastilo, da zavzame Dubrovnik
9. Po mednarodnem pravu Dubrovnik ni mogel storiti nič, ker je zmagal močnejši. Tako tudi na dunajskem kongresu ne morejo zahtevati svojo državo nazaj, ker vojna med Dubrovnikom in Francijo nikoli uradno ni bila napovedana.

ZAKLJUČEK

Največjo in zadnjo krizo je DR doživljala v letu 1806 zaradi notranjih in zunanjih činiteljev. Konec 18. in začetek 19. stoletja je bila Evropa v znamenju francoske revolucije, na vzhodu oslabi TC, ki preide v interesno sfero Avstrije in Rusije. Te načrte prekriža Napoleon s pohodom na Italijo in Mletačko Republiko 1797, nato pa se usmeri še na jadransko obalo kar povzroči zaskrbljenost Angležev, da bi se približal njihovim kolonijam.

V času evropskih vojn se je Dubrovnik obogatil na račun pomorske trgovine kot nevtralna država, ki je svobodno plula, imela pa tudi

zaščito TC. Meščanska oblast ni bila sposobna vladati v republiku, ta je pripadla vlastelom. To se zgodi po 1667 (potres), ker sami vlasteli niso bili več homogeni, saj sprejmejo medse 10 najbogatejših družin. Razslojevanje vlastelov na salamankeze in sorboneze po krvni in družbeni osnovi. Tudi politično se razdelijo (frankofili, ausrofili, rusofili). Plemstvo je imelo vse manj potomcev in ni hotelo deliti oblast z meščani.

Dubrovnik se ni branil z vojaško silo, temveč z informacijami in diplomacijo, ki balansira med vzhodom in zahodom. Dobre odnose imajo s Turčijo, Španijo, Avstrijo in Papeško državo. Davek, ki so ga plačevali TC je od 15. stol. dalje zagotavljal varnost in odvračal nevarnost mletskih ambicij.

Zunanja politika konec 18. in v začetku 19. stoletja ni bila več enostavna. Ko je Turčija postala plen velesil, je Dubrovnik ostal sam. Po požunskem miru, ko Francija dobi celo vzhodno jadransko obalo in nadaljuje proti Kotorju, se stvari obrnejo z rusko zasedbo Boke. Dubrovnik se je moral v središču dogajanja odločiti za eno stran in se odpovedati nevtralni politiki. Odločijo se za francosko vojsko in jih spustijo v Grad - ta jim obljubi, da bo le tranzitno.

Prihod francoske vojske v Dubrovnik sproži vojne operacije zavezniške vojske ČG in Rusije. Francoze premagajo v največji bitki na Brgatu. Dubrovnik pustijo v osamljenosti, ta pa postane lahka tarča pustošenja (pljenjenje, ubijanje, bombardiranje).

Vlada Dubrovnika ni imela 1806 veliko izbire - nevtralnost države se ne obnese, vojaška obramba je bila tudi onemogočena. Morali so se pokloniti eni državi. Pustošenja bi lahko preprečili Francozi z večjim številom vojakov. Nobeni od sil ni bilo več za ohranitev samostojnosti Dubrovnika. Šele Marmont prežene zavezniško vojsko, ko je bil Dubrovnik že povsem finančno izčrpan (krediti in posojila Francozom).

General Marmont ukine Dubrovniško republiko 1808, ko se formalno začne francoska uprava. Vlasteli so se trudili obdržati republiko. Restavracija Dubrovnika pod pokroviteljstvom Anglije in Avstrije, da bi izgnali Francoze, propade. Na dunajskem kongresu priključijo Dubrovnik Habsburški monarhiji.